

Teksti **Kari Huhtala** | Kuva **Pekka Lassila**

Osuustoiminta – paikallisen talouden selkäranka

Osuustoiminta on Suomessa paljon enemmän kuin vaihtoehtoinen yritysmuoto. Elinkeinoelämän valtuuskunta EVA:n vuoden 2025 selvityksen mukaan se on markkinatalouden rinnalla suosituin talousmalli. Osuuskunnat ja keskinäiset yhtiöt ovat monilla alueilla keskeinen taloudellinen voima, jonka merkitys näkyy sekä työllisyydessä että paikallisten palveluiden säilymisessä.

Osuustoiminnan keskusjärjestö Pellervon mukaan osuuskuntien osuus yritysten yhteinelasketusta liikevaihdosta on huomattava, ja alueelliset erot ovat suuria. Suhteellisesti vahvinta osuustoiminta on Keski-Suomessa, jossa sen osuus liikevaihdosta on 13,3 prosenttia, sekä Etelä-Savossa ja Etelä-Karjalassa, joissa osuus ylittää 12 prosenttia. Pienintä osuus on Varsinais-Suomessa ja Pohjanmaalla. Parhaimmillaan osuuskunnat maksavat jopa kymmenesosan koko maakunnan palkkasummasta.

Palveluita ja vakautta haja-asutusalueille

Osuustoiminnan juuret ovat paikallisyhteisössä, ja sen vaikutukset ulottuvat talouslukujen taakse. Ilman osuustoimintaa moni arjen peruspalvelu näyttäisi harvaan asutuilla alueilla toisenlaiselta. Osuusmeijerit noutavat maidon syrjäisimmiltäkin kyliltä, vesiosuuskunnat vastaavat paikallisesta vesihuollosta ja maaseudun valokuituverkot rakennetaan usein osuuskuntamuotoisesti.

Omistumuodolla on merkitystä erityisesti epävarmoina aikoina. Kun omistajina ovat alueen asukkaat itse, päätöksenteko on tyypillisesti pitkäjänteistä eikä alisteista ulkopuolisten sijoittajien lyhyen aikavälin tuottotavoitteille. Tällöin myös taloudelliset hyödyt – investoinnit, työpaikat ja verotulot – jäävät omalle alueelle. Samalla osuustoiminta tukee

huoltovarmuutta, erityisesti ruoan ja energian tuotannossa.

Suuret osuuskunnat alueidensa ankkureina

Suomalaiset osuuskunnat ovat kansainvälisessä vertailussa poikkeuksellisen suuria ja ne ovat menestyneet 2000-luvulla hyvin.

Osuuskauppojen, osuuspankkien ja keskinäisten vakuutusyhtiöiden palveluverkostot kuuluvat omien alojensa kattavimpiin. Myös ruokateollisuuden yritykset Atria, HKFoods ja Valio sekä Metsä Group toimivat alueillaan ankkuriyrityksinä, joiden merkitys paikallistaloudelle on vaikeasti korvattavissa.

Yhteiskuntavastuu näkyy osuuskunnissa monin tavoin. Ne ovat merkittäviä kesätyön tarjoajia ja tukevat paikallisia oppilaitoksia ja yhdistyksiä taloudellisesti. Uusista avauksista yksi esimerkki on Pohjanmaalle perustettu sijoitusosuuskunta Arvo, joka ohjaa pääomia alueen pieniin ja keskisuuriin yrityksiin.

Osuustoiminnan ydin on jäsenomistajuudessa. Jäsenet käyttävät ylintä päätösvaltaa ja valitsevat edustajansa päättämään yhteisistä asioista. Koska omistus ei perustu vaihdettaviin osakkeisiin, osuuskuntaa on käytännössä mahdotonta vallata ulkopuolelta. Todellinen riski liittyy liiketoiminnan menestykseen: myös osuuskunnan on oltava taloudellisesti kannattava turvatakseen toimintansa jatkuvuuden.

Mitä uudet yrittäjäosuuskunnat voivat tarjota? Suomessa toimii noin 3 000 osuuskuntaa, joista valtaosa on pieniä. Vuosittain perustetaan 50–100 uutta osuuskuntaa hyvin eri toimialoille. Yksi toistaiseksi melko vähän hyödynnetty mahdollisuus paikallistalouden vahvistamisessa ovat yrittäjäosuuskunnat,

”Ilman osuustoimintaa moni arjen peruspalvelu näyttäisi harvaan asutuilla alueilla toisenlaiselta.”

Kuva Joel Grandell

joissa jäsenenä on yksittäisiä yrittäjiä tai pienyrityksiä.

Yrittäjäosuuskunnassa työnja-ko jäsenten ja heidän omistamansa osuuskunnan välillä määritellään selkeästi, toisin kuin vapaamuotoisissa verkostoissa. Tästä on useita hyötyjä:

- **Markkinointi ja neuvotteluvoima.** Yhteinen osuuskunta luo näkyvyyttä ja uskottavuutta. Suurempana kokonaisuutena se on vahvempi neuvottelija esimerkiksi hoiva- ja kotipalveluiden myynnissä.
- **Ammattimaisuus ja riskienhallinta.** Osuuskunta voi hankkia sertifiointeja ja laatujärjestelmiä, jotka olisivat yksittäiselle yrittäjälle liian raskaita. Jäsenet voivat myös sopia varahenkilöjärjestelyistä, mikä parantaa palvelujen jatkuvuutta.
- **Kustannussäästöt.** Yhteiset hankinnat, toimitilat sekä talous- ja tukipalvelut pienentävät yksittäisen yrittäjän kustannuksia.
- **Mahdollisuus palkata työtekijöitä.** Resurssien kasvaessa osuuskunta voi palkata esimerkiksi markkinointiin tai sopusuhteellisiin keskusteluihin keskittyvän työtekijän.

Osuustoiminnan arvot – oikeudenmukaisuus, avoimuus ja yhteiskunnallinen vastuu – ovat entistä ajankohtaisempia. Osuuskuntamalli tarjoaa modernin vastauksen markkinoiden vääristymisiin ja palveluaukoihin sekä kestävänsä tavan vahvistaa paikallista elinvoimaa. Oli kyseessä suuri tai pieni toimija, osuustoiminta rakentaa taloutta, joka nojaa yhteiseen omistukseen ja pitkäjänteiseen kehitykseen.

Kirjoittaja **Kari Huhtala** on agronomi ja kauppatieteiden tohtori. Hän on työskennellyt Ruraliassa osuustoiminnan parissa vuosina 2025-2026. Huhtala on osuustoiminnan ja keskinäisyyden työelämäprofessori Turun yliopiston kaupparakemakoulussa.

Viisitoista vuotta sitten yhdeksän lappeenrantalaista eläkeläistä halusi palata työelämään. Ryhmä pohti osakeyhtiön perustamista, mutta se vaihtoehto suljettiin pois, koska haluttiin minimoida taloudelliset riskit. Kukaan ei myöskään halunnut olla kenelläkään töissä, vaan itsenäisyys oli tärkeää. Päädyttiin valitsemaan yritysmuodoksi osuuskunta, ja näin syntyi **OSK Monitoimiseniorit**.

OSK Monitoimisenioreiden puheenjohtaja Kirsti Lehtonen.

Teksti ja kuva Tytti Klén

Osuuskuntayrittäjyydestä hyötyä ja iloa eläkepäiviin

Osuuskunnassa omistajat eli jäsenet voivat toimia yrittäjämäisesti. Heillä on jokaisella myös yksi ääni, kun osuuskunnan asioista päätetään, joten yritys toimii tasa-arvoisesti.

Osuuskunta tarjoaa jäsenilleen mahdollisuuden lisätulojen ansaitsemiseen osa-aikatyönä – kunkin oman jaksamisen ja halujen mukaan. Se tuo samalla yhteisöllisyyttä työelämästä pois jääneille. Iäkkäimmille Monitoimisenioreiden jäsenille, jotka eivät enää jaksakaan tehdä töitä, on perustettu osuuskunnan oma seniorikerho, jotta he voivat olla edelleen mukana tutussa ryhmässä.

Yhteisöllisyyttä ja jaksamista vaalitaan muutenkin. Monitoimiseniorit järjestää jäsenilleen osuuskunnan kustantamaa virkistystoimintaa, kuten retkiä teattereihin ja museoihin, pikkujouluja, risteilyjä Saimaalle, koulutusta, piknikkejä ja sieniretkiä.

Tällä hetkellä jäseniä on 96. Vaihtuvuutta jäsenistössä on ollut sekä ”uudelleen eläköitymisen” että luonnollisen poistuman ja alueelta muuton vuoksi. Jäsenet

ovat toimineet työelämässä monilla eri aloilla: ”On sairaanhoitajaa, pappia, poliisia. Lääkäriä ei ole, mutta lähes tulkoon kaikkia muita”, totesi veteraanipuheenjohtaja **Kirsti Lehtonen**. Osaamisen kirjo on suuri, ja isona vahvuutena on ikätoveruus vanhuspalveluissa.

Osuuskunnan jäsenet tekevät muun muassa siivouksia ja muuta kotipalvelutyötä, pihatöitä, hoivatyötä ja pieniä remontteja. Mainittakoon vielä asiakkaan luona tapahtuva saattohoito, jota hyvinvointialueen ei ole mahdollista järjestää. Työt ovat muuttuneet ajan myötä – tehdään aina sitä, mihin kulloinkin on tarve. ”Ja myös hallinnollisen työn osuus on muistettava lisä hintoihin, muuten bisnes ei kannata”, toteaa Lehtonen.

Markkinointiin ei Lehtosen mukaan juurikaan ole tarvinnut panostaa, sillä sen hoitaa puskaradio – hyvin tehty työ poikii uusia asiakkaita. Jäsenet käyvät kuitenkin esittelemässä toimintaansa erilaisissa tapahtumissa, joissa myös myydään lahjakortteja osuuskunnan palveluista.